

Mariusz Dobijański*, Arkadiusz Kamiński**

* Uniwersytet w Białymstoku

m.dobijanski@uwb.edu.pl; ORCID: 0000-0002-4825-796X

** Uniwersytet Wrocławski

arkadiusz.kamiński@uwr.edu.pl; ORCID: 0000-0003-0042-5968

Działania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Resocjalizacji na rzecz resocjalizacji nieletnich w Polsce

Abstract: W artykule zaprezentowana została działalność Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Resocjalizacji, które jako organizacja pozarządowa przez okres dwudziestu ośmiu lat działalności wykazała się szeroką aktywnością na rzecz środowiska pracowników resocjalizacji, ale również na rzecz młodzieży niedostosowanej społecznie umieszczonej w instytucjach wychowawczych. Aktywne wspieranie oraz inicjowanie zmian i przeobrażeń organizacyjnych, legislacyjnych oraz systemowych stało się osią prac Stowarzyszenia, które z biegiem lat poszerzyło się o działania szkoleniowe, organizację konferencji naukowych, wymian międzynarodowych, aż po prowadzenie programów i projektów profilaktycznych, wychowawczych i terapeutycznych na rzecz młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym i niedostosowanej społecznie, na którą organizacja pozyskiwała środki finansowe lub bezpośrednio je sponsorowała, kończąc na prowadzeniu działalności naukowej i popularyzatorskiej. Opracowanie wskazuje na bezpośredni wpływ Stowarzyszenia na rzecz resocjalizacji nieletnich w Polsce.

Słowa kluczowe: młodzieżowe ośrodki wychowawcze, nieletni, stowarzyszenie pracowników resocjalizacji, resocjalizacja.

Wprowadzenie

Współcześnie funkcjonujące społeczeństwo oprócz dobrze rozwiniętych struktur państwowych potrzebuje sprawnie działających instytucji pozarządowych, które powinny nie tylko wzmacniać różne dziedziny życia społecznego, ale w wielu wypadkach winny być pomysłodawcą i realizatorem nowych trendów i rozwiązań. Do jednego z obszarów życia społecznego zalicza się działania na rzecz wychowania i opieki nad młodzieżą, których efektem jest prawidłowy rozwój psychospołeczny jednostki. Skutkiem zaburzeń procesu socjalizacji staje się problem niedostosowania społecznego, którego genezy należy szukać w czynnikach biopsychicznych i socjokulturowych (Urban, 2000). Oddziaływania wobec tych osób wymagają zaangażowania wielu instytucji oraz specjalistów z dziedziny pedagogiki, prawa, socjologii czy psychologii i prowadzenia ich na płaszczyznach wychowania, opieki i terapii. Istotne znaczenie dla efektywności resocjalizacji ma sfera organizacyjna i strukturalna stanowiąca podstawę logistyczną tego procesu. Wszelkie te działania powinny być prowadzone w oparciu o współpracę instytucji państwowych oraz organizacji pozarządowych.

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji jako instytucja pozarządowa

Znaczącą rolę różnorodnych stowarzyszeń i organizacji społecznych podkreślał już w 1974 roku profesor Aleksander Kamiński (1974). Ich intensywny rozwój nastąpił w Polsce w czasie transformacji społeczno-gospodarczej po 1989 roku, która wyzwoliła ogromną energię społeczną, poczucie solidarności i chęć niesienia pomocy osobom najbardziej dotkniętym skutkami tych przemian. Przeświadczenie o skuteczności wspólnotowego działania skłoniło wielu społeczników do tworzenia struktur, których zadaniem było wspieranie instytucji wychowawczych, edukacyjnych czy profilaktycznych w sferze organizacyjnej i realizacyjnej. Zrzeszanie się z innymi ma bowiem zasadnicze znaczenie dla efektywności działania na rzecz dobrego życia człowieka. Praca w organizacji wzmacnia poczucie zaangażowania i skuteczności oraz zapewnia mechanizm do rozwijania wrażliwości społecznej, zachęca do współpracy i wzmacnia indywidualne inicjatywy w rozwiązywaniu problemów. Pomaga też w zaspakajaniu potrzeb i aspiracji zarówno członków organizacji jak i odbiorców ich działania.

Organizacje pozarządowe (NGO) można zdefiniować jako specyficzne formy samoorganizacji społecznej, zorganizowane struktury integrujące grupy obywateli, których cechuje wspólna dojrzała tożsamość społeczna, określony stopień zaangażowania, prywatny charakter inicjatywy, dobrowolność uczestnictwa, niezależność

oraz niekomercyjność, a także znaczny udział wolontariatu. NGO pełnią istotną rolę w kształtowaniu postaw ludzkich, zarówno osób uczestniczących, jak i mających z nimi jakikolwiek kontakt (Radziewicz-Winnicki 2008). Mogą mieć one charakter lokalny oraz ponadlokalny. Jedną z funkcji, która ma szczególne znaczenie zdaniem badaczy jest funkcja opiekuńczo-wychowawcza i integracyjna (Pilch 1995).

Do omawianych organizacji należy Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji (OSPR). Powstało w październiku 1993 roku w Łękawie koło Bełchatowa z inicjatywy pracowników młodzieżowych ośrodków wychowawczych z terenu całego kraju, którzy pragnęli skonsolidowania wysiłków wzajemnej współpracy na poziomie organizacji pozarządowej. Dało to im podstawy organizacyjne i prawne do prowadzenia działalności na rzecz kadry pracującej w placówkach resocjalizacyjnych oraz młodzieży niedostosowanej społecznie umieszczonej w tych instytucjach. Działalność Stowarzyszenia opierała się głównie na aktywności ponad 20 kół terenowych rozsianych na mapie całego kraju, których członkowie rekrutowani byli przede wszystkim spośród pracowników ośrodków wychowawczych, choć w stowarzyszeniu zrzeszeni byli również funkcjonariusze policji, pracownicy sądów oraz innych placówek, w tym pogotowi opiekuńczych. Zgodnie z przyjętym Statutem OSPR kierowane było i jest poprzez Zarząd Główny z Prezesem, a funkcje kontrolną w stowarzyszeniu spełnia Rada Nadzorcza. Pierwszym Prezesem OSPR została dr hab. Irena Motow pełniąca wówczas funkcję dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Łękawie, gdzie mieściła się pierwsza siedziba Stowarzyszenia. Następnie w latach 1996–1999 siedzibą Stowarzyszenia stał się Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Radzionkowie, a kolejnym Prezesem został dr Tadeusz Wolan. Po kolejnych zmianach, przez trzy kadencje (1999–2008) Stowarzyszeniem kierował dr Arkadiusz Kamiński z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Herbach, który stał się siedzibą organizacji. Następne 12 lat (2008–2020) Stowarzyszenie funkcjonowało w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Kuźni Raciborskiej, a jego Prezesem został Julian Zieliński. Od 2020 roku siedzibą Stowarzyszenia jest Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Jaworku, a kieruje nim dr Mariusz Dobijański (Biuletyn OSPR, 2013; Wnioski ze Zjazdu OSPR, 2020).

Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia do najważniejszych celów tej organizacji można zaliczyć:

- umocnienie i zjednoczenie środowiska pracowników resocjalizacji oraz reprezentowanie ich interesów zawodowych,
- szerzenie i wspieranie nowych metod i form pracy resocjalizacyjnej,
- pomoc w zapewnieniu właściwych warunków ekonomiczno-bytowych wychowankom objętych procesem resocjalizacji,
- aktywne uczestnictwo w całościowej działalności resocjalizacyjnej na terenie kraju (Stowarzyszenie ma kierować swoją pomoc do każdej jednostki objętej procesem resocjalizacji, bez względu na jej orientację religijną, polityczną, pochodzenie narodowe, uznany system wartości i przekonań, koncentrując się na wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i integracyjnej),

- modyfikacje rozwiązań prawnych poprawiających funkcjonowanie instytucji resocjalizacyjnych, zwłaszcza młodzieżowych ośrodków wychowawczych,
- konsolidowanie środowiska pracowników resocjalizacji oraz ich aktywizacja w procesie przystosowania ośrodków wychowawczych do nowych form i metod pracy,
- współpracę z uczelniami, instytucjami i organizacjami naukowymi poprzez organizowanie porad, seminariów oraz konferencji naukowych,
- aktywną współpracę z organami przedstawicielskimi, administracją państwową oraz związkami zawodowymi we wszelkich sprawach wynikających z celów Stowarzyszenia,
- organizowanie i prowadzenie działań edukacyjnych i integracyjnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym młodzieży z niepełnosprawnościami,
- organizowanie aktywnych form przeciwdziałania uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży,
- kształtowanie postaw etycznych wśród pracowników resocjalizacji,
- zajmowanie stanowisk wobec władz państwowych, organizacji zawodowych itp., w sprawach dotyczących szeroko pojętej resocjalizacji,
- powoływanie do życia lub współpracę w prowadzeniu ośrodków specjalistycznych, szkół i placówek opiekuńczo-resocjalizacyjnych dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie i marginalizowanej (Statut OSPR 2020).

OSPR jako organizacja pozarządowa prowadzi pełną dokumentację kadrową, finansową oraz merytoryczną wynikającą ze Statutu, a jej działalność podlega kontroli państwowej – głównie finansowej i sądowej. Władze Stowarzyszenia wybierane są raz na 3 lata w czasie Walnych Zjazdów Delegatów Stowarzyszenia, które wyznaczają kierunki jego działań. Według materiałów wewnętrznych organizacji dotychczasowo odbyło się ich 12 i stanowiły one najważniejszy organ, który wyznaczał kierunki jej funkcjonowania na najbliższy okres działalności.

Działalność Stowarzyszenia

Prawie trzydziestoletni okres działalności Stowarzyszenia obfitował w różnorodne formy aktywności zarówno w obszarze organizacyjnym, jak również w szkoleniowym, organizacji konferencji naukowych, prowadzenia działalności naukowej i wydawniczej, współpracy międzynarodowej oraz tworzenia i realizacji programów dla młodzieży niedostosowanej społecznie. Działalność miała silny i bezpośredni wpływ na zmiany i przeobrażenia w polskim systemie resocjalizacji nieletnich i przyczyniła się do wprowadzenia konkretnych rozwiązań legislacyjnych, organizacyjnych oraz promowania nowatorskich form i metod pracy resocjalizacyjnej.

Naczelnym organem Stowarzyszenia pozostał Walny Zjazd Delegatów OSPR, w czasie którego wielokrotnie dochodziło do ogólnopolskich dyskusji z udziałem

delegatów oraz zapraszanych gości z władz centralnych, innych organizacji pozarządowych, przedstawicieli świata nauki, gości zagranicznych. Omawiane były tematy kierunków reform w polskim systemie resocjalizacji nieletnich, zmian legislacyjnych i organizacyjnych, preferowanych metod i form pracy itp. (materiały ze Zjazdów OSPR). Wszystkie Zjazdy kończyły się wypracowaniem wniosków, które odpowiednio sformułowane były materiałem służącym do prac Zarządu Głównego na kolejną kadencję, ale były one również kierowane do władz państwowych oraz innych instytucji uczestniczących w pracy z młodzieżą niedostosowana społecznie.

Z analizy zgromadzonego materiału dostępnego w siedzibie OSPR wynika, że od samego początku stowarzyszenie podejmowało inicjatywy mające wpływ na kształtowanie się i rozwój polskiego systemu resocjalizacji nieletnich. W czasie II Zjazdu w 1994 roku delegaci podkreślali konieczność uregulowania spraw związanych z konwojowaniem nieletnich przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, należytej opieki medycznej oraz odpłatności za pobyt wychowanków. Zwrócono uwagę na nie podjęcie działań przez władze oświatowe związanych z realizacją zaproponowanego w 1991 roku przez dr Marka Konopczyńskiego w czasie spotkania przedstawicieli placówek wychowawczych w Renicach projektu dotyczącego powołania pełnomocników Ministra Edukacji Narodowej ds. resocjalizacji.

W trakcie III Zjazdu OSPR w Debrznie w 1996 roku wypracowano i przyjęto *Koncepcję przemian w systemie wychowania resocjalizacyjnego*, która w wyniku przemian społecznych w Polsce ewaluowała przez kolejne lata stając się w ówczesnym czasie ważnym materiałem do dyskusji w środowisku praktyków i teoretyków pedagogiki resocjalizacyjnej. Głównymi założeniami *Koncepcji* było powiązanie systemu wychowania resocjalizacyjnego z terenowymi strukturami samorządowymi oraz modyfikacja systemu prawnego. Celem złożonych propozycji miało być zwiększenie efektywności pracy wychowawczo-resocjalizacyjnej i powiązanie jej z ekonomicznym wsparciem najlepiej funkcjonujących młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Te rewolucyjne jak na tamte czasy (a może i obecne – zdaniem autorów artykułu) rozwiązania nie tylko odbiły się głębokim echem w środowisku pracowników resocjalizacji, ale wpłynęły na późniejsze rozwiązania organizacyjno-prawne. To w efekcie prowadzonych dyskusji nastąpiło przekazanie ośrodków wychowawczych w gestię starostw powiatowych.

Kolejnymi kluczowymi kwestiami dla funkcjonowania ośrodków wychowawczych zajęto się podczas V Zjazdu Stowarzyszenia w 1999 roku, który odbył się w Sandomierzu. Członkowie OSPR wyrazili swoje zaniepokojenie stopniem finansowania ośrodków, które realnie prowadziło do obniżenia efektywności świadczonych usług w placówkach – pojawiły się problemy z jakością żywienia, zabezpieczeniem pomocy medycznej, zakupami odzieży i obuwia dla podopiecznych. Głęboki niepokój budził niedobór środków finansowych na kluczowy z punktu widzenia rezultatów resocjalizacji proces usamodzielniania wychowanków po opuszczeniu ośrodka. Podniesiono również kwestie braku placówek leczniczych dla

wychowanków z problemami psychicznymi i uzależnionymi, którzy pozbawieni należytej opieki i terapii trafiali do „zwykłych ośrodków wychowawczych”. Zwrócono się również do Ministerstwa Edukacji Narodowej z wnioskami dotyczącymi konieczności zmiany przepisów oświatowych, które uniemożliwiały podopiecznym placówek ukończenie szkoły w ośrodku z uwagi na wydłużony okres nauki w gimnazjach oraz stworzenia warunków prawnych do zdobywania przez wychowanków odpowiedniego wykształcenia zawodowego. Skierowano również wnioski do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dotyczące m.in. kwestii poprawy jakości trybu przyznawania wychowankom opuszczającym placówki pomocy w procesie usamodzielnienia. Ze względu na brak konkretnych rozwiązań prawno-praktycznych w tych kwestiach podobne uwagi były wysuwane na kolejnych dwóch Zjazdach OSPR, które odbyły się w 2002 i 2005 roku. Jednocześnie w tych latach Stowarzyszenie zaczęło propagować koncepcje konieczności wprowadzenia w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych standardów jakości świadczonych usług. Według jego członków placówki uległy mocnej decentralizacji, wystąpił brak nadzoru nad ich funkcjonowaniem oraz zaobserwowano lukę w monitorowaniu ich działań. Ponadto zwrócono uwagę, iż system kierowania i umieszczania nieletnich w placówkach resocjalizacyjnych był kompletnie niewydolny. W skali całego kraju ponad 1500 nieletnich nie zostało umieszczonych w ośrodkach wychowawczych mimo wydanych przez sądy rejonowe postanowień. Akcentowano, iż umiejscowienie kierowania nieletnich przy starostwach powiatowych jest złym rozwiązaniem i należy jak najszybciej z niego zrezygnować tworząc centralny system kierowania. Takie rozwiązanie wprowadzono w 2004 roku organizując przy MEN odpowiedni system teleinformatyczny.

Istotny wpływ na zmiany w polskim systemie opieki nad dzieckiem miały działania Stowarzyszenia kiedy to w roku 2000 wprowadzono w Polsce istotne przeobrażenia. Przesunięto ze struktur systemu oświaty do struktur pomocy społecznej wszystkie zadania w dziedzinie opieki instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej lub zagrożonymi takim zjawiskiem, w tym dzieci i młodzież funkcjonującą w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Zmiana systemu wymagała gruntownej ewolucji prawodawstwa w tym zakresie. Rozwiązania prawne dotyczące pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodziców zostały zamieszczone w Ustawie o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Zadanie organizowania opieki nad dzieckiem zostało powierzone do realizacji samorządom powiatowym poprzez powiatowe centra pomocy rodzinie. Dzieci, które z różnych względów (wiek, zaburzenia w zachowaniu, traumatyczne doświadczenia w rodzinie itp.) nie mogły być wychowywane w rodzinach naturalnych lub zastępczych, umieszczane zostały w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Sytuacja taka budziła ostry sprzeciw środowiska pracowników ośrodków wychowawczych. M.in. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji artykułowało bardzo mocno konieczność umiejscowienia ośrodków wychowawczych

w strukturach Ministerstwa Edukacji Narodowej, co w konsekwencji doprowadziło do powrotu tych instytucji w roku 2002 do resortu oświaty. Stowarzyszenie podawało ważne argumenty takie jak: fakt funkcjonowania w ośrodkach szkół będących integralną ich częścią, oczekiwania nauczycieli i wychowawców pracujących w tych instytucjach, powoływało się także na tradycję, z której wynikało, iż placówki tego typu podporządkowane były w przeszłości ministerstwu oświaty. Również starania OSPR (wnioskowanie do Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz bezpośrednio spotkania członków Zarządu Głównego z ich przedstawicielami, inicjowanie interpelacji poselskich, spotkania z władzami związków zawodowych) doprowadziły do powrotu MOW w struktury MENiS. Wydarzenie to zostało ogłoszone podczas trwania Ogólnopolskiej Konferencji Dyrektorów Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych w Antoniewie w 2002 roku, w czasie której Prezes OSPR wystąpił z referatem pt.: *Sytuacja Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych po zmianach systemu opieki, wychowania i edukacji-zagrozenia i perspektywy* (Biuletyn OSPR 2002).

Aktywność członków środowiska resocjalizacji nieletnich, a także członków OSPR pozwoliła na doprowadzenie do istotnych zmian w zakresie finansowania systemu resocjalizacji nieletnich w Polsce. Wysokość subwencji oświatowej w momencie przejścia z resortu polityki społecznej do resortu edukacji w sposób dramatyczny ograniczała możliwości organizacji i prowadzenia działań edukacyjnych i resocjalizacyjnych w placówkach. Doprowadzenie przy udziale ówczesnego Rzecznika Praw Obywatelskich prof. A. Zolla do szerokiej dyskusji reprezentacji MOW, wśród których znaleźli się także członkowie OSPR, z przedstawicielami resortów edukacji, sprawiedliwości, polityki społecznej oraz zdrowia spowodowało w konsekwencji zwiększenie wagi subwencyjnej, a więc nakładów finansowych na funkcjonowanie placówek resocjalizacyjnych.

Kolejną krytyczną analizę funkcjonowania systemu resocjalizacji nieletnich w ośrodkach wychowawczych dokonali członkowie Stowarzyszenia w 2006 roku w materiale *Trudności i bariery w funkcjonowaniu Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych* (Biuletyn OSPR 2006). Zwrócono w nim uwagę na problemy z przekazywaniem subwencji oświatowej na działalność ośrodków przez organy prowadzące (m.in. przez starostwa i urzędy marszałkowskie), mimo wysokiego finansowania placówek na poziomie Skarbu Państwa. Podkreślano konieczność usprawnienia systemu kierowania do placówek oraz nieprawidłowości w umieszczaniu w ośrodkach osób uzależnionych od środków psychoaktywnych, chorych psychicznie lub osób przewlekle chorych, wymagających specjalistycznej opieki medycznej, do czego ośrodki kompletnie nie były przygotowane od strony technicznej, organizacyjnej a przede wszystkim kadrowej. W dokumencie przekazanym do MEN. skierowanym również do wszystkich placówek resocjalizacyjnych na terenie kraju, wykazano trudności związane z dostosowaniem obowiązujących przepisów edukacyjnych do wymogów kształcenia podopiecznych ośrodków wychowawczych (m.in. problemy z kształceniem zawodowym) oraz podkreślano brak

w dalszym ciągu ogólnopolskiego systemu monitorowania placówek z uwzględnieniem ich profilu, specyfiki oraz charakteru kształcenia (Biuletyn OSPR 2006). W nawiązaniu do złożonych uwag Zarząd Główny przesłał do wszystkich młodzieżowych ośrodków wychowawczych działających w Polsce ankietę, w której poprosił o podanie propozycji rozwiązań występujących problemów. Zebrany materiał został zaprezentowany w czerwcu 2006 roku na ogólnopolskiej konferencji „Problemy systemu resocjalizacji dzieci i młodzieży w Polsce” zorganizowanej przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Warszawie na zlecenie Departamentu Wychowania Ministerstwa Edukacji Narodowej w Serocku k. Warszawy. Postulowano w nim wprowadzenie możliwości profilowania placówek resocjalizacyjnych lub grup wychowawczych w placówkach, tak aby powstały dodatkowo ośrodki o zaostrożonym rygorze wychowawczym oraz MOW-y wielofunkcyjne (prowadzące w ramach swojej struktury grupy dla osób uzależnionych lub osób wymagających opieki psychiatrycznej). Zaproponowano konkretne rozwiązania organizacyjne i prawne mające poprawić funkcjonowanie systemu kierowania do placówek oraz stworzenie ogólnopolskiego systemu monitorowania ośrodków z uwzględnieniem ich specyfiki oraz charakteru kształcenia. Podano propozycje gotowych rozwiązań dotyczących zmian w kształceniu podopiecznych MOW oraz kwestii dokonywania zakupów odzieży, obuwia i przyznawania wychowankom tzw. kieszonkowego. Z dzisiejszej perspektywy wydaje się, iż najważniejszy postulat dotyczył stworzenia zespołu roboczego kierowanego przez przedstawicieli MEN do opracowania standardów opieki, wychowania i kształcenia w ośrodkach wychowawczych i socjoterapeutycznych, co pozwoliłoby na dostosowanie modeli pomocy i opieki specjalistycznej oraz form kształcenia do profilu działalności każdej placówki (Biuletyn OSPR 2006).

Późniejsza działalność Stowarzyszenia obfitowała w szereg aktywności mających na celu poprawę funkcjonowania polskiego systemu resocjalizacji nieletnich. Nieustająco, w miarę potrzeb członkowie Stowarzyszenia formułowali wnioski, które były kierowane do odpowiednich ministerstw, brali udział w spotkaniach z ich przedstawicielami, uczestniczyli w wielu konferencjach i spotkaniach. Efektem tych działań było uczestnictwo członków OSPR w pracach nad zmianami w systemie resocjalizacji nieletnich. Z materiałów wewnętrznych Stowarzyszenia wynika, iż jego przedstawiciele brali aktywny udział w pracach zespołów roboczych do opracowania Katalogu wydarzeń nadzwyczajnych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, zespołach eksperckich m.in. pracujących nad funkcjonowaniem zespołów wychowawczych oraz Procedurami konstruowania Indywidualnych Programów Resocjalizacji w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych działających przy Ośrodku Rozwoju Edukacji w Warszawie czy w zespole ds. Standardów funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych funkcjonującego przy Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Cenną inicjatywą środowiska resocjalizacji nieletnich w Polsce jest organizacja przez Młodzieżowe Centrum Edukacji i Readaptacji Społecznej w Goniądzu,

kierowanym przez S. Moczydłowskiego, corocznych spotkań kongresowych. Pierwszy Kongres MOW odbył się w 2009 roku. Celem spotkań jest wymiana doświadczeń, prezentacja dobrych praktyk i omówienie najważniejszych problemów funkcjonowania placówek resocjalizacyjnych. W trakcie trzydniowych obrad (przy m.in. aktywnym udziale delegatów OSPR) w efekcie dyskusji z przedstawicielami władz oświatowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, samorządów lokalnych i środowisk naukowych wypracowywane zostają wnioski i propozycje zmian mających na celu doskonalenie efektywności systemu resocjalizacji nieletnich.

W 2015 roku pod patronem Rzecznika Praw Dziecka Marka Michałaka rozpoczął pracę zespół specjalistów, którego celem było określenie standardów w zakresie edukacji, wychowania i opieki w placówkach wychowawczych. Pracami zespołu kierował prof. M. Konopczyński, a wśród członków tej grupy znaleźli się przedstawiciele OSPR – m.in. dr Mariusz Dobijański. Efektem inicjatywy stało się Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, które w swej istocie ma za zadanie doprowadzenie do podniesienia standardów funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych (Dz. U. 2017, poz. 1606). Rozporządzenie w przepisach przejściowych i końcowych zawierało klauzulę zobowiązującą placówki nie spełniające przepisów określonych w rozporządzeniu z dniem jego wejścia w życie obowiązek dostosowania do wymagań w nim zapisanych do dnia 31 sierpnia 2020 roku.

Przedstawiciele Stowarzyszenia (w tym obaj autorzy niniejszego artykułu) uczestniczyli także w opracowaniu narzędzia do oceny stopnia wdrażania standardów wynikających z ww. rozporządzenia. Składało się ono z 75 pytań i obejmowało 10 obszarów badawczych. Długotrwałe prace nad jego ostateczną wersją prowadzone przez zespół ekspercki, składający się z reprezentatywnego gremium pracowników naukowo-dydaktycznych, praktyków pracujących w tych instytucjach oraz przedstawicieli Ośrodka Rozwoju Edukacji, konsultacje z przedstawicielami nadzoru pedagogicznego oraz przeprowadzenie badań pilotażowych, po których dokonano weryfikacji jego przydatności, daje rękojmię, iż stworzone narzędzie będzie miało już w niedalekiej przyszłości wpływ na poprawę jakości pracy młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji prowadziło równocześnie inne cenne formy działalności. Jako instytucja konsolidująca pracowników placówek resocjalizacyjnych prowadziła szeroko pojętą działalność szkoleniową poprzez organizację różnorodnych warsztatów, paneli dyskusyjnych, typowych szkoleń oraz ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji. Z analizy materiałów

wewnętrznych Stowarzyszenia wynika, iż co najmniej raz w roku organizowano szkolenia dla kadr placówek resocjalizacyjnych. Ich tematyka dostosowywana była do aktualnych potrzeb środowiska i dotyczyła różnych aspektów pracy resocjalizacyjnej, edukacyjnej i terapeutycznej. Do najważniejszych można zaliczyć szkolenia z zakresu:

- metod diagnozy, terapii, profilaktyki i pracy wychowawczej,
- rozwijania umiejętności pedagogicznych w zakresie radzenia sobie z problemami związanymi z niedostosowaniem społecznym: uzależnieniem od środków psychoaktywnych, agresji, autoagresji (w tym prób samobójczych), przemocy w rodzinie, zaburzeń osobowości, zaburzeń zachowania oraz przemocy seksualnej,
- efektywności pracy resocjalizacyjnej, sposobów jej badania oraz wdrażania działań służących podnoszeniu skuteczności pracy wychowawczej,
- aspektów prawnych i rozwiązań systemowych związanych z działalnością placówek resocjalizacyjnych,
- współpracy z organizacjami i instytucjami wspierającymi proces resocjalizacji,
- bezpieczeństwa osobistego i organizacyjnego w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

W trakcie zorganizowanych szkoleń i warsztatów uczestnicy rekrutujący się głównie spośród ośrodków wychowawczych, ale również z placówek socjalizacyjnych, interwencyjnych, zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich oraz spośród pracowników uczelni wyższych zapoznali się z tradycyjnymi, jak również nowatorskimi metodami pracy z dziećmi i młodzieżą, między innymi: pracą z kartami dialogowymi, terapią bębniami djembe, survivalem, pracą z genogramem, behawioralnymi metodami psychoterapii, pracą metodą społeczności psychokorekcyjnej, metodą kontraktowania, arteterapią (techniką malowania palcami, decoupage, tworzenia ceramiki itp.) oraz dogoterapią. Prowadzenie tego typu działalności pozwoliło zapoznać się z ciekawymi metodami i formami pracy, które znacznie podnosiły poziom warsztatu pracy praktyków biorących udział w tych zajęciach, co w bezpośredni sposób przносиło się na jakość prowadzonej pracy opiekuńczo-wychowawczej i terapeutycznej w placówkach resocjalizacyjnych, jak i innych instytucji w zależności od zatrudnienia uczestników na terenie całego kraju. Zgromadzona w siedzibie Stowarzyszenia dokumentacja z organizacji tych szkoleń (m.in. listy obecności i wydane certyfikaty) potwierdza udział w nich kilkuset osób przeszkolonych przez specjalistów z różnych dziedzin zatrudnionych przez Zarząd Główny Stowarzyszenia.

Zdobyte przez członków Stowarzyszenia doświadczenie w organizacji szkoleń, warsztatów i innych form doskonalenia zawodowego pozwoliło na organizację konferencji, których celem miało być zintegrowanie środowiska praktyków pedagogiki resocjalizacyjnej ze światem naukowym. Zasadniczym pomostem do powiązania tych dwóch grup – praktyków i teoretyków – okazali się członkowie Stowarzyszenia, którzy łączyli pracę naukowo-dydaktyczną z pracą w placówkach

resocjalizacyjnych. Nie bez znaczenia był również fakt, iż Prezesi Stowarzyszenia w większości reprezentowali właśnie taki sposób zatrudnienia, tj.: pierwsza Prezes OSPR dr hab. Irena Motow była pracownikiem m.in. ówczesnej Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (obecnie Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Częstochowie), dr Tadeusz Wolan był zatrudniony na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, dr Arkadiusz Kamiński (inicjator organizacji większości konferencji) pracuje na Uniwersytecie Wrocławskim, a obecny prezes dr Mariusz Dobiński jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Uniwersytetu w Białymstoku (OSPR-monografia, 2013, wnioski z Walnego Zjazdu OSPR w 2020). To połączenie popularyzacji dorobku naukowego, wspólne prowadzenie badań naukowych, prezentacja osiągnięć dydaktycznych, wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz wymiana szeroko rozumianych doświadczeń zawodowych tych środowisk stała się doskonałą platformą współpracy między praktykami, a teoretykami, z której obustronnie korzystały oba środowiska. Cennym wzbogaceniem organizowanych konferencji okazało się zapraszanie gości zagranicznych, zarówno reprezentujących uczelnie wyższe, jak i przedstawicieli różnych instytucji wychowawczych i resocjalizacyjnych z terenu Europy, co umiędzynarodowiło prowadzone spotkania. Według materiałów wewnętrznych OSPR do najważniejszych i najcenniejszych z punktu widzenia zasięgu oraz liczebności uczestników, można zaliczyć konferencje organizowane wspólnie z Instytutem Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 2010–2016:

- w 2010 roku w Murzasichlu – międzynarodowa konferencja „Między praktyką, a teorią w resocjalizacji”;
- w 2012 roku w Murzasichlu – międzynarodowa konferencja „Bariery w procesie resocjalizacji”;
- w 2013 roku ogólnopolska konferencja w Łazach koło Mielna pt.: „Optymalizowanie profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Tradycja, współczesność, perspektywy”;
- w 2015 roku w Murzasichlu – międzynarodowa konferencja „Możliwości oddziaływań wychowawczych i terapeutycznych we współczesnych instytucjach resocjalizacyjnych”;
- w 2016 roku w Białce Tatrzańskiej – międzynarodowa konferencja „Rola bezpieczeństwa w funkcjonowaniu placówek resocjalizacyjnych” (najbardziej liczna konferencja, w której wzięli udział m.in. praktycy z wielu krajów uczestniczący w spotkaniu europejskich instytucji wychowawczych i resocjalizacyjnych).

Ze zgromadzonego materiału wewnętrznego w siedzibie OSPR można wnioskować, iż uczestniczyło w wymienionych konferencjach kilkaset osób reprezentujących praktyków z kilkudziesięciu ośrodków wychowawczych z terenu całego kraju, jak również pracowników służby więziennej, zakładów poprawczych, placówek interwencyjnych, socjalizacyjnych, kuratorów sądowych oraz przedstawicieli samorządów terytorialnych. W każdym spotkaniu brali również czynny udział

przedstawiciele Ośrodka Rozwoju Edukacji, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz innych instytucji państwowych. Zdecydowanie grupą, która stanowiła o naukowym charakterze konferencji byli pracownicy uczelni wyższych z terenu całego kraju, którzy reprezentowali ośrodki akademickie m.in. z Wrocławia, Katowic, Częstochowy, Szczecina, Sosnowca, Raciborza, Warszawy, Białegostoku, Gdańska, Zielonej Góry, Słupska, Opola, Siedlec i Dąbrowy Górniczej. Umiejdzynarodowienie spotkań było możliwe dzięki uczestnictwu zaproszonych gości z Czech, Ukrainy, Niemiec, Litwy, Estonii, Słowacji oraz z Tennessee w USA. Organizowane konferencje stanowiły doskonałą formę wymiany doświadczeń, zaprezentowania wyników badań naukowych z zakresu profilaktyki społecznej oraz wychowania, kształcenia i terapii osób niedostosowanych społecznie. Pracownicy ośrodków wychowawczych mieli również okazję do prezentacji działań resocjalizacyjnych podejmowanych w placówkach. Organizacja konferencji przyczyniła się do integracji środowiska praktyków i przedstawicieli nauki, która w wielu wypadkach stała się początkiem realizacji projektów badawczych, a potem ich popularyzacji, prezentacji dokonań naukowych oraz działalności wydawniczej. Kilka inicjatyw zapoczątkowanych na organizowanych przez Stowarzyszenie konferencjach znalazło swoje zwieńczenie w realizowanych na terenie placówek programów wychowawczych, bazujących na prowadzonych wcześniej badaniach naukowych, co ukazuje doskonałą współpracę na rzecz pedagogiki resocjalizacyjnej pomiędzy naukowcami a praktykami.

Członkowie Zarządu Głównego OSPR oprócz kontaktów z przedstawicielami zagranicznych placówek resocjalizacyjnych i ośrodków akademickich podczas międzynarodowych konferencji, odbyli dwukrotnie wizyty studyjne na Ukrainie. Co prawda już w latach 90. XX wieku członkowie Stowarzyszenia kół terenowych z Herb, Puław i Jaworza brali udział w wymianach międzynarodowych z ośrodkami dla młodzieży niedostosowanej społecznie z Francji, ale Stowarzyszenie wówczas nie było ich organizatorem (Kamiński 2005, s. 97). W roku 2008 i 2009 członkowie Zarządu Głównego mieli przyjemność wizytowania instytucji oraz organizacji kościelnych zajmujących się na Ukrainie pracą z młodzieżą niedostosowaną społecznie. Efektem tych spotkań było nawiązanie współpracy z Ośrodkiem Socjoterapeutycznym na Fontance w Odessie, a także z przedstawicielami kościoła katolickiego w Sewastopolu i Charkowie. Podczas wizyty w Odessie członkowie Stowarzyszenia uczestniczyli w konferencji nt. *System resocjalizacji w Polsce i na Ukrainie – stan obecny oraz perspektywy zmian*. Celem wizyty studyjnej w Sewastopolu było poznanie form pracy z „dziećmi z ulicy” w środowisku otwartym na Ukrainie oraz nawiązanie współpracy z organizacjami prowadzącymi sierocińce i placówki ambulatoryjne dla bezdomnych dzieci. Należy nadmienić, iż po dwóch latach doszło do rewizyty pracowników Ośrodka Socjoterapeutycznego na Fontance w czasie organizowanej przez Stowarzyszenie konferencji międzynarodowej w 2010 roku w Murzasichlu (OSPR-monografia 2013).

Jedną z najbardziej owocnych form działalności Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Resocjalizacji, mającą bezpośredni wpływ na działalność resocja-

lizacyjną wobec młodzieży niedostosowanej społecznie, była realizacja programów i projektów z podopiecznymi młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Prezentowane w czasie spotkań organizowanych przez Stowarzyszenie w ramach jego statutowej działalności (Walne Zjazdy Delegatów, posiedzenia Zarządu Głównego oraz Kół terenowych) różnorodne przedsięwzięcia i inicjatywy oraz praktyczne pomysły i rozwiązania metodyczne wypracowywane w trakcie szkoleń i konferencji w wielu przypadkach zostały zrealizowane jako te o charakterze wychowawczym oraz terapeutycznym.

Stowarzyszenie podejmując współpracę z ośrodkami wychowawczymi oraz innymi instytucjami wspierającymi edukację i wychowanie doprowadziło do zorganizowania wielu cennych inicjatyw ogólnopolskich. Z analizy dokumentacji wewnętrznej OSPR wynika, iż jedną z największych imprez turystycznych realizowanych na terenie Polski z młodzieżą niedostosowaną społecznie były organizowane wraz z Zespołem Placówek im. Jana Pawła II w Lubaczowie „Ogólnopolskie Rajdy MOW na Roztoczu”. Ta mająca osiem edycji impreza (2001–2007, 2012) stała się pomostem do współpracy kilkunastu placówek resocjalizacyjnych w kraju i przyczyniła się do upowszechnienia wykorzystania elementów survivalu w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie. Należy tutaj zauważyć, iż ta metoda pracy była stosowana wcześniej przez Koło OSPR przy MOW w Herbach, które już w latach 90. XX wieku rozpoczęło aktywnie stosowanie elementów szkoły przetrwania w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie (Kamiński, Jezierska, Kołodziejczak 2016, s. 92). Poszukiwanie nowych form pracy doprowadziło do wdrożenia idei wykorzystania survivalu do ogólnopolskich rajdów. Z inspiracji członków Koła OSPR przy MOW w Szczecinie doszło do zorganizowania w latach 2006–2019 *Rajdów Survivalowych Orły*, w których wzięli udział wychowankowie z 30 ośrodków wychowawczych z całej Polski. Kontynuacją „Ogólnopolskich Rajdów MOW po Roztoczu” stały się „Ogólnopolskie Rajdy dla wychowanków MOW – Bieszczady”, które z dużym powodzeniem odbywały się w latach 2008–2011. Stowarzyszenie zaprosiło do współorganizacji kilkanaście młodzieżowych ośrodków wychowawczych z terenu całego kraju. Chcąc prowadzić na tak dużą skalę ogólnopolskie rajdy, obozy oraz wymiany placówek władze OSPR rozpoczęły działania zmierzające do pozyskania środków na realizację tego typu przedsięwzięć. Dzięki dokumentacji prowadzonej przez Stowarzyszenie możemy ustalić, iż pozyskała ono m.in. środki na organizację:

- programów profilaktyczno-terapeutycznych dla młodzieży pochodzącej z rodzin patologicznych „Mój pierwszy krok w trzeźwą przyszłość”, „Jak być sobą, oraz „Sprawni Razem”, które zostały dofinansowane przez Urząd Województwa Podkarpackiego oraz PCPR w Lubaczowie (dzięki realizacji tych projektów w latach 2004–2006 młodzież niedostosowana społecznie wzięła udział w zajęciach terapeutycznych stacjonarnych i wyjazdowych);
- programu „Zdrowo, trzeźwo i aktywnie” zrealizowanego w roku 2007 na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, którego głównym celem była re-

alizacja warsztatów plenerowych dla wychowanków MOW w Werchracie na pograniczu polsko-ukraińskim;

- programów profilaktycznych „W zdrowym ciele zdrowy duch. Trzeźwe jutro” oraz „Nie alkoholowi”, w których wzięła udział młodzież niedostosowana społecznie i niepełnosprawna intelektualnie z ośrodków wychowawczych (projekty te sfinansowane ze środków Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie w latach 2009–2012 pozwoliły na zorganizowanie podopiecznym MOW w Lubaczowie wielu wyjazdów i obozów oraz na przeprowadzenie dodatkowych zajęć w tej placówce);
- projektu „Tak to widzę” z fundacji Młodzież w ramach środków z UE, którego realizacja odbyła się dzięki Kołu OSPR przy ośrodku w Herbach;
- projektu realizowanego dzięki współpracy OSPR z Młodzieżowym Ośrodkiem Wychowawczym w Łekawie „Kształtować przyszłość” (przedsięwzięcie współfinansowane ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, ukierunkowane na aktywizację zawodową i integrację społeczną wychowanków MOW w Łekawie), w ramach którego podopieczni oprócz zajęć przygotowujących ich do opuszczenia ośrodka brali udział w zajęciach rozwijających ich potencjał, m.in. w zajęciach arteterapii realizowanych w pracowni ceramicznej.

Przygotowywanie młodzieży niedostosowanej społecznie do opuszczenia placówki resocjalizacyjnej, w której często spędzili wiele lat, wymaga wielu zabiegów i czynności. Jednakże tylko pełna integracja społeczna byłych wychowanków ośrodków stanowi o wartości prowadzonego postępowania resocjalizacyjnego. Członkowie OSPR, w zdecydowanej większości praktycy, podejmowali wiele działań zmierzających do wprowadzenia w życie atrakcyjnych form i metod pracy korekcyjnej, stąd wykorzystywanie przez nich w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie Metod Twórczej Resocjalizacji, tj. survivalu, sportu, szeroko pojętej turystyki i rekreacji (kajakarstwo, jachting, wspinaczka skałkowa, penetracja jaskiń itp.), arteterapii z teatrem, filmoterapii, fototerapii, choreoterapii i sztuk plastycznych oraz treningu umiejętności psychospołecznych. Gdyby nie inicjatywy członków OSPR zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych stosowanie tych metod w pracy stałoby na o wiele niższym poziomie. Warto w tym miejscu wspomnieć, iż finansowanie realizacji programów i projektów wychowawczych, profilaktycznych i terapeutycznych pochodziło także ze środków statutowych Stowarzyszenia.

Swoistym dopełnieniem funkcjonowania OSPR w obszarze resocjalizacji nieletnich w Polsce, oprócz wcześniej opisanych aktywności, jest wspieranie działalności wydawniczej. M.in. Prezesi Stowarzyszenia poprzez łączenie pracy naukowo-dydaktycznej z praktyką resocjalizacyjną prowadzili postępowania badawcze, których efektem były ich pozycje książkowe. Dr hab. Irena Motow skupiała się m.in. na instytucjach resocjalizacyjnych (Motow 2006) czy też na innowacjach w opiece i resocjalizacji (Motow 2008), a dr Tadeusz Wolan m.in. poszukiwał odpowiedzi na pytania o rolę nauczyciela wychowawcy i współtwórcy przemian w edukacji (Wolan 2004) oraz badał proces resocjalizacji w warunkach młodzieżowego

ośrodka wychowawczego (Wolan 2006). Organizacja przez OSPR ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji naukowych umożliwiła prowadzenie działalności popularyzatorskiej poprzez inspirację wielu naukowców z dziedziny zagrożenia niedostosowaniem i niedostosowania społecznego młodzieży do badań i publikacji. Stowarzyszenie wydało kilkudziesięciu artykułów głównie autorstwa pracowników uczelni wyższych oraz studentów z kół naukowych. Ich prace zostały opublikowane w trzech pozycjach: *Uwarunkowania procesu resocjalizacji* (Kamiński 2011), *W dążeniu do skutecznej resocjalizacji* (red. Kamiński 2013) oraz *Współczesne tendencje w niedostosowaniu społecznym i oddziaływaniach resocjalizacyjnych* (red. Kamiński 2016). Stanowiły one podsumowanie wspomnianych konferencji oraz odnosiły się do prowadzonego na terenie ośrodków wychowawczych procesu resocjalizacji nieletnich. Autorzy zawarli w nich materiały z prowadzonych postępowań badawczych oraz prezentowali propozycje zmian organizacyjnych i metodycznych w pracy z osobami niedostosowanymi społecznie. Ostatnia publikacja wydana przez OSPR i Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego *Uzależnienia jako wyzwanie dla współczesnego pedagoga resocjalizacyjnego* odnosiła się do problematyki współczesnych zagrożeń wśród młodzieży w aspekcie uzależnień (Kamiński, Dobijański 2018). Można więc pokusić się o stwierdzenie, iż mimo ograniczonych możliwości finansowych i organizacyjnych (Stowarzyszenie nie posiada pracowników etatowych) OSPR także w dziedzinie prowadzenia badań naukowych i ich popularyzacji wykazało się sporą aktywnością.

Stowarzyszenie było i jest otwarte na współpracę z pracownikami naukowymi, praktykami i innymi osobami zainteresowanymi rozwojem resocjalizacji, która pozwalała na korzystanie z jego potencjału organizacyjnego i zasięgu do prowadzenia działalności naukowo-badawczej.

Podsumowanie

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji jako organizacja pozarządowa przez okres dwudziestu ośmiu lat działalności prowadziła szeroką działalność na rzecz środowiska pracowników resocjalizacji, ale również młodzieży niedostosowanej społecznie umieszczonej w instytucjach wychowawczych. Aktywne wspieranie oraz inicjowanie zmian i przeobrażeń organizacyjnych, legislacyjnych oraz systemowych stało się osią prac Stowarzyszenia, które z biegiem lat poszerzyło się o działania szkoleniowe, organizację konferencji naukowych, wymian międzynarodowych, aż po prowadzenie programów i projektów profilaktycznych, wychowawczych i terapeutycznych. Wielokrotnie na swoje działania pozyskiwało ono środki finansowe lub bezpośrednio je sponsorowało. Dopełnieniem tych form aktywności jest prowadzenie działalności naukowej i jej popularyzacja m.in. poprzez organizowanie i wspieranie działalności wydawniczej. Całokształt dorobku Stowarzyszenia jednoznacznie ukazuje na jego bezpośredni wpływ na

rzecz resocjalizacji nieletnich w Polsce. Szczególne ważne jest ta działalność w dobie dynamicznych przeobrażeń społeczno-gospodarczych w naszym kraju, w których ma ono znaczący udział jako inspirator, organizator i realizator wielu konkretnych zmian i przedsięwzięć o charakterze ogólnokrajowym. Także w ostatnim roku, w którym w efekcie pandemii wywołanej wirusem Covid-19, Stowarzyszenie stara się aktywnie wpływać na bieżącą sytuację, monitując i apelując o podjęcie działań związanych z funkcjonowaniem placówek, które pomimo nałożonego przepisami prawa reżimu sanitarnego realizują swoje zadania w niemal nie zmienionym zakresie. Działania te nakierowane są zarówno na zapewnienie bezpieczeństwa kadry MOW, ale także przebywających w nich wychowanków, dla których okres ten i trwająca izolacja będąca efektem ograniczonego urlopowania i udzielania przepustek stał się jeszcze trudniejszy. Obostrzenia sanitarne uniemożliwiają włączanie wychowanków do funkcjonowania w środowisku otwartym, czego efektem jest postrzeganie placówek jako swoistego rodzaju mini zakładów karnych, a nie jak ośrodków wychowawczych, prowadzących swoją działalność pedagogiczną i resocjalizacyjną. Sytuacja ta stała się przyczyną podjęcia działań przez Stowarzyszenie, które w pismach kierowanych do władz oświatowych apeluje o podjęcie konkretnych rozwiązań mających na celu poprawę bezpieczeństwa w MOW, a także natychmiastowego objęcia szczepieniami wszystkich pracowników placówek. Jak widać dynamika zmian i wielość współcześnie pojawiających się problemów wskazuje na nowe obszary działania, które Stowarzyszenie będzie podejmowało w myśl dbałości o szeroko rozumiany system resocjalizacji nieletnich w Polsce.

Abstract: Activities of the National Association of Rehabilitation Workers for the rehabilitation of minors in Poland

The article presents the activities of the National Association of Rehabilitation Workers, which, as an NGO for twenty-eight years of activity, has shown a wide activity for the environment of rehabilitation workers, but also for the benefit of socially maladjusted youth placed in educational institutions. The active promotion and initiation of organisational, legislative, and systemic changes and transformations have become the focus of the Association's work, which over the years has expanded to include training activities, the organisation of scientific conferences, international exchanges, and the conduct of preventive, educational and therapeutic programmes and projects for young people at risk of social maladjustment and socially maladjusted, for which the organisation has raised or directly sponsored funds, ending with scientific and promoting activities. The study indicates the direct impact of the Association for the rehabilitation of minors in Poland.

Key words: youth educational centres, delinquency, association rehabilitation workers, re-socialization.

Bibliografia

- [1] Baranov B. B., 2009, *Organizacja procesu wychowania*, Wydawnictwo Palmira, Odessa.
- [2] Dobijański M. 2017, *Teoretyczne i praktyczne aspekty pedagogiki resocjalizacyjnej w pracy z nieletnimi w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych*, Marlab, Siedlce.
- [3] Kamiński A., 1974, *Funkcje pedagogiki społecznej*, PWN, Warszawa.
- [4] Kamiński A., 2005, *Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy – zagrożenia, zadania, perspektywy rozwoju*, [w:] *Profilaktyka, opieka, wychowanie i resocjalizacja*, (red.) K. Socha-Kołodziej, B. Zajęcka, Wydawnictwo im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.
- [5] Kamiński A. (red.), 2013, *W dążeniu do skutecznej resocjalizacji*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny „SIM”, Warszawa.
- [6] Kamiński A. (red.), 2016, *Współczesne tendencje w niedostosowaniu społecznym i oddziaływaniach resocjalizacyjnych*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny „SIM”, Warszawa.
- [7] Kamiński A. (red.), 2011, *Uwarunkowania procesu resocjalizacji*, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „KONIKA”, Warszawa.
- [8] Kamiński A., Dobijański M. (red.), 2018, *Uzależnienia jako wyzwanie dla współczesnego pedagoga resocjalizacyjnego*, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny „SIM”, Warszawa.
- [9] Kamiński A., Jezierska B., Kołodziejczak L., 2016, *Funkcjonowanie placówek socjalizacyjnych I resocjalizacyjnych w aspekcie organizacyjnym I metodycznym*, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław.
- [10] Konopczyński M., 2010, *Metody twórczej resocjalizacji*, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa.
- [11] Pospiszyl I., Konopczyński M. (red.), 2007, *Resocjalizacja. W stronę środowiska otwartego*, Wydawnictwo PEDAGOGIUM, Warszawa.
- [12] Motow I., 2006, *Standarty opieki instytucjonalnej dla nieletnich*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Kupieckiej, Kielce.
- [13] Motow I., Marzec A. (red.), 2008, *Innowacje w opiece i resocjalizacji dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo im. S. Podobińskiego Akademii im. J. Długosza w Częstochowie, Częstochowa.
- [14] *Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji*, monografia upowszechniająca, 2013, Kuźnia Raciborska.
- [15] Urban B., 2000, *Zaburzenia w zachowaniu i przestępczość młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Akty prawne

- [16] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (Dz. U. 2017, poz. 1606).
- [17] Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.).